

(S)POKÓJ NAUCZYCIELSKI - PRAKTYKI UWAŻNOŚCI JAK ZACZAĆ PRAKTYKOWAĆ UWAŻNOŚĆ?

Ewa Orłowska

Jeśli możesz, weź udział w kursie uważności prowadzonym przez certyfikowanego trenera lub trenerkę. Takie kursy regularnie prowadzi Fundacja EduMind.

Jeśli wcześniej chcesz wciągnąć się w temat, pewnie zaczniesz od czytania. Pamiętaj jednak, że w uważności wiedza to nie wszystko – najlepiej wypróbuj na własnej skórze, jak to działa.

Pracujesz w trudnym zawodzie. Zadbaj o siebie, zarządzaj stresem zamiast tracić energię na uciekanie przed nim. Uważność to obecność. Kiedy jesteśmy uważne i uważni, budzimy się i odczytujemy to, co ukazują nam zmysły. Obecność to potęga. Decydujemy się zauważać detale naszego doświadczenia bez próby oceniania czy zmieniania – to całe mnóstwo wolnej energii, która na co dzień odciąga nas od doświadczania tego, co jest.

Jak mówi Jon Kabat-Zinn, gdy się dokładnie przypatrzymy, znajdujemy w sobie więcej pozytywów niż negatywów.

Każde doświadczenie ma swoje warstwy. W centrum stoi bezpośrednie doświadczenie zmysłowe, na przykład smak czekolady w ustach. Jest ono otoczone emocjami i myślami, które powodują otwieranie się na to doświadczenie, zamykanie się na nie lub lekceważenie go. Weźmy na przykład jedzenie czekolady. Możemy odczuwać przyjemność z delektowania się nią. Pojawiają się też w nas myśli: może pozytywne (np. „To wspaniale, że mam czekoladę”), a może krytyczne i oceniające (np. „Nie powinnam/ nie powinienem sobie znów pozwalać na czekoladę. Mam słabą wolę”). Ta otoczka emocjonalno-mysłowa to co innego niż samo doświadczenie czekolady. Ono nie jest dobre ani złe, to gra wrażeń zmysłowych.

PRAKTYKA

Uważność zaczyna się wtedy, gdy zauważamy samo bezpośrednie doświadczenie. Możesz zacząć od łapania momentów, w których kierujesz uwagę wprost na bieżące doświadczenie.

Spróbuj już teraz.

- **Świadomość teraz**

Poczuj swoje ciało teraz: zauważ wrażenia, jakie odbierasz, kiedy skierujesz uwagę na swoje stopy. Przez chwilę badaj odczucia ze stóp opartych na podłodze, z nóg opartych o krzesło, fotel lub poduszkę. Zwróć uwagę na odczucie nacisku w miejscach, które dają ciału oparcie. Czy tam, gdzie ciało styka się z krzesłem, odczuwasz twardość, czy miękkość? Obejmij uwagę inne części ciała. Czy możesz wyczuć różnicę w temperaturze pomiędzy różnymi częściami ciała? A w miejscach, gdzie stykają się z powierzchnią podłogi, krzesła lub biurka? Czy odczuwasz swoje ciało jako małe, czy duże w porównaniu do krzesła, na którym siedzisz? Czy dostrzegasz teraz w swojej świadomości jakieś dźwięki? Jakie dźwięki odbierasz? Co jeszcze zauważasz w tym momencie?

Możesz powiedzieć sobie „uff” – nie musisz się starać, aby odczuwać coś innego niż to, co właśnie pojawiło się w Twojej świadomości.

Praktyka uważności to wybranie jakiegoś aspektu własnego doświadczenia i skierowanie na niego przyjaznego zainteresowania. Cokolwiek tam zauważamy – zauważamy.

- **Uważne stanie**

Zacznij od chwili stania i balansowania na dwóch nogach. Jakie odczucia zauważasz w stopach, gdy trzymają równowagę? Badaj przez chwilę odczucia w stopach, a następnie wyżej – w łydkach i całych nogach. Sprawdź, co się dzieje, gdy wychylasz się mocniej w jedną stronę i dochodzisz do granicy równowagi. Co się zmienia w ciele? Jak reagują inne części ciała, oddech? Jak to jest być blisko granicy utraty równowagi, a jak być w równowadze? Co jeszcze zauważasz w emocjach, myślach? Zakończ, poczuj przez chwilę całe ciało.

PRAKTYKA

Akceptacja to zauważanie tego, co jest teraz. To także dostrzeganie zmian i pozostawanie w zaciekawieniu z łagodną uwagą wolną od oceny i oczekiwań. To wchodzenie z otwartością w kolejny moment, zaznajamianie się ze zmianą i puszczanie oczekiwań. Możemy to zrobić, gdy znamy swoje nawyki myślowe, np. wiemy, że łatwo popadamy w samokrytykę lub obwiniamy kogoś. Każde z nas ma swój styl. A jaki jest Twój?

- **Zaskakujące zmiany**

Ustaw się jak w poprzednim ćwiczeniu, a następnie stań na jednej nodze. Balansuj. Może to być dla Ciebie łatwe lub trudne. Jeśli Twoim zdaniem ćwiczenie jest zbyt łatwe, możesz oprzeć uniesioną stopę podeszwą na drugiej nodze, w okolicy kolana lub wyżej. Obserwuj wrażenia w ciele oraz momenty, gdy tracisz równowagę. Czy pojawiają się jakieś emocje? Może niezadowolenie, a może złość albo rozbawienie? Jak jest u Ciebie? Czy zauważasz jakieś myśli (np. „Nie umiem tego”, „To zbyt trudne”, „Jestem w to słaby/dobra...”)? Przez chwilę stój w ten sposób i obserwuj myśli. Dostrzeż też impulsy do zrobienia czegoś w inny sposób (łatwiejszy lub trudniejszy) i do zakończenia. Bądź jak małe dziecko, które uczy się chodzić, upada i znowu wstaje, całkowicie pochłonięte tym, co teraz, bez martwienia się tym, co było, i bez fantazjowania, że wie, co będzie.

Zakończ. Poczuj, jak stoisz. Czy zauważasz jakieś tendencje, nawyki myślowe i emocjonalne? Jakie? Powtórz to ćwiczenie co kilka dni. Otwieraj się na próby i utrzymywanie uwagi na odczuciach w ciele zamiast angażować ją w emocje i myśli.

Mamy też wzorce w ciele, napięcia w głowie, ramionach, karku, brzuchu czy w dole kręgosłupa. Kiedy nie jesteśmy ich świadomi i świadome, nie dbamy o nie. W rezultacie powstaje sztywność i ból. Uważność pozwala dostrzec, gdzie pojawia się napięcie, i odpowiedzieć we właściwy sposób. Co dzieje się w Twoim ciele, gdy masz zły dzień?

Oddech może nam pomóc skontaktować się z autonomicznym systemem nerwowym i poprowadzić do uspokojenia. Pomocne jest wydłużanie wydechu.

PRAKTYKA

- **Oddechy 7/11**

Zacznij od wygodnego usadowienia się z prostymi plecami (pozwalają na kontakt z intencją bycia uważnym lub uważną) i miękkim brzuchem, aby móc wygodnie oddychać i czuć swoje ciało w trakcie oddechu. Zauważ, gdzie najwyraźniej czujesz oddech, i pozwól, aby właśnie tam spoczęła Twoja uwaga. Teraz zacznij nieco regulować oddech, tak aby wydech był dłuższy od wdechu. Pomocne może być liczenie: przy wdechu licz w myśli do siedmiu, przy wydechu – do jedenastu. Kontynuuj przez kilka minut. Gdy uwaga się rozprasza i zajmuje się jakimiś sprawami, wróć do odczuć oddechu i liczenia w myśli. Trzymaj rytm.

Kilka technik uważności na trudny dzień

- Jesteś w stresie? Zadaż sobie pytanie, co Cię stresuje i czy to zależy od Ciebie. Jeśli tak, zmień coś. Jeśli nie, oddychaj, wydłużając wydechy techniką 7/11.
- Jeśli jest Ci trudno – zwolnij. Może zrezygnujesz z jakiegoś zadania, które nie jest dziś nieodzowne?
- Zadbaj o jakiś przyjazny gest dla siebie. Może to być chwila medytacji z oddechem albo zauważanie wokół siebie tego, co jest ładne.
- Pomyśl, czy możesz wykonać jakiś życzliwy gest wobec innej osoby (choćby dobra myśl, ciepłe spojrzenie albo uśmiech). Może tamta osoba też ma trudny dzień i właśnie tego jej potrzeba? Jak się czujesz, gdy szukasz okazji, aby okazać komuś życzliwość? A jak, gdy to robisz? Czy są jakieś konkretne miejsca w ciele, które reagują w połączeniu z emocjami? Jakie emocje odczuwasz? Jakie pojawiają się myśli?
- Zatrzymaj się na chwilę i poczuj swoje ciało. Przeciągnij się we wszystkie strony, aby zająć ciałem jak najwięcej miejsca. Podnieś głowę i wyprostuj plecy. Na koniec weź trzy głębokie oddechy. Jeśli masz mało energii, wykonaj kilka ćwiczeń na pobudzenie.

PRAKTYKA

- **Ćwiczenia na pobudzenie energii**

Mokry pies

Stań i wyobraź sobie, że jesteś jak pies, który wyszedł z wody. Strząśnij dokładnie całą wodę.

Strząsanie dłoni

Na stojąco lub siedząco wyciągnij dłonie przed siebie. Łokcie miej lekko zgięte, nadgarstki miękkie. Zaczynij lekko i rytmicznie potrząsać dłońmi, popatrz, jak tańczą w powietrzu. Zamknij na chwilę oczy. Poczuj dłonie wędrujące przez przestrzeń i nieco przyspiesz. Oczy możesz mieć otwarte lub zamknięte. Potrząsaj dłońmi coraz szybciej. Policz do dziesięciu i utrzymuj przez ten czas najwyższe tempo, na jakie teraz stać Twoje ciało. Zatrzymaj się, puść luźno ręce. Czuj ciało w tych miejscach, gdzie jest najwięcej wrażeń. Po chwili skup się na tych, w których wrażeń jest najmniej.

- **Ćwiczenia na wytracenie energii**

Szybki marsz

Wyjdź na zewnątrz. Stań, poczuj ciało i zacznij szybko iść. Niech w ten marsz będzie zaangażowane całe ciało – idź jak najszybciej, wymachuj rękami, stawiaj duże kroki. Nie biegnij, lecz idź i czuj siebie od wewnątrz. Jeszcze szybciej. Po kilku minutach powoli zacznij zwalniać. Ponownie przyspiesz i jeszcze raz zwolnij, aż do zatrzymania. Czujesz swoje ciało? Na jaki ruch ma ochotę?

Oczy i uszy

Stojąc lub siedząc, zacznij od intensywnego zacierania dłoni jedna o drugą. Po chwili możesz przyłożyć wnętrza ciepłych dłoni do oczu i zrobić delikatny masaż. Wczuj się w dawanie i branie dotyku. Jeszcze raz zatrzymaj dłonie i przyłóż je – ciepłe – do uszu. Łagodnie przytul i dotykaj swoją twarz. Powtórz, ile razy masz ochotę.

PRAKTYKA

- **Kilka technik uważności na dobry dzień**

Inaczej i z ciekawością

Może zrobisz dzisiaj coś inaczej niż zwykle, na przykład pojedziesz do pracy inną drogą? Jak możesz pójść za swoją ciekawością?

Uważny kęs

Przygotuj sobie do jedzenia coś, co sprawia Ci autentyczną przyjemność. Może będzie to gałka lodów lub jakaś przekąska? Przygotuj się do delektowania tym jedzeniem. Znajdź wygodne miejsce i moment, w którym nikt nie przeszkodzi Ci przez jakieś dziesięć minut. Może dołączysz jeszcze muzykę, oświetlenie lub miły zapach? Kiedy wszystko jest gotowe, popatrz i powąchaj, co masz przed sobą. Jakie to uczucie? Powoli zbliż kęs do ust. Czujesz, jak reagują usta i cała jama ustna? Poczuj pierwsze dotknięcie – kontakt języka i podniebienia z jedzeniem. Jakie smaki odczuwasz? Jakie jest to jedzenie w dotyku? Zaczniij jeść. Zwalniaj, zatrzymuj się co jakiś czas, delektuj się tą chwilą. Na koniec: jakie to uczucie, kiedy jedzenie wypełnia Twoje wnętrze? Może chcesz sobie podziękować za taki życzliwy gest wobec siebie?

Przyjemność

Zauważ moment, w którym odczuwasz przyjemność. Wspomnij, jak było dzisiaj. Może była to chwila, gdy wschodziło słońce albo kiedy podbiegł do Ciebie pies? Przypomnij sobie dokładnie, co się działo, kto tam był i jak się czułaś lub czułeś. Delektuj się tym, co odczuwasz, przez kilka oddechów. Może następnym razem uda Ci się bardziej świadomie odczuwać przyjemność, kiedy to będzie się działo?

Oddech i spokój

Usiądź wygodnie, aby w skupieniu pooddychać. Oddychamy cały czas, ale wiele razy błędzimy przy tym w myślach. Oddech jest zawsze przy Tobie. Potraktuj to jako zaproszenie, aby uwaga była w ciele, aby można było chwilę odpocząć i odnaleźć spokój. Zauważ, czy pozwalasz sobie na swoje naturalne tempo. Pozwól sobie niczego nie poprawiać i nie regulować. Zauważ, gdzie czujesz oddech. A teraz – utrzymując tam uwagę – skieruj się ku oddechowi. Niech będzie w centrum świadomości.

PRAKTYKA

mości. Jakie odczucia mu towarzyszą? Co dostrzegasz w ciele? Zwróć uwagę na odczucia przy wdechu i wydechu, napinaniu i rozluźnianiu. A teraz zauważ także chwile, kiedy nie dzieje się nic – przecinki, czyli momenty, w których zmienia się kierunek przepływu powietrza. To jest moment spokoju. Spokój masz zawsze ze sobą, nawet jeśli jest bardzo krótki. Czujesz to? Z czasem dostrzeżesz, że możesz czuć go wyraźniej, że chwile spokoju się wydłużają.

Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0).

Krople Uważności to projekt realizowany przez Fundację Szkoła z Klasą we współpracy z Fundacją Edumind Uważność w Edukacji dzięki finansowaniu AstraZeneca Young Health Programme.

Organizator:

Partner:

Finansowanie:

